

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE TRIBVS BONORVM || operum generibus,||
ELEEMOSYNA,|| IEIVNIO ET ORATIONE;|| de que eorundem
operum vi, vsu, & || ratione, LIBRI TRES,|| AVCTORE ||
THEODORO PELTANO SO-||cietatis IESV Theologo.|| AD ...**

Peltanus, Theodor Anton

Ingolstadii, 1580

Sexti. De attentione, quatenus ad obtinendum præcipuos orationis effectus, vel explendum orationis præceptum est necessaria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46891](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46891)

vsurpatio. Iuuant tandem ea omnia, quæ ad impetrandam veram animi submissionem seriamque carnis mortificationem sunt vtilia. Verum de animi præparatione internaque deuotione, prout quædam fructuosæ orationis conditiones sunt, satis; proximum est, vt de attentione, quæ ad efficacem orationem apprimè necessaria est, nonnulla quoque in medium proponamus.

De attentione, quatenus ad obtinendū præcipuos orationis effectum, vel explendum orationis præceptum est necessaria.

CAPVT SEXTVM.

Veræ rationis
oratio deposcit
attentionem.

ATENTIONEM porrò, vt aliquè orationis effectum certò consequare, imò verò ne orando noxam incurras, necessariam esse, extra controuersiam est. Quandoquidè veræ rationis oratio secundum Augustinum, Damascenum, & alios veteres Theologos præter tacitam vel expressam petitionem deposcit mentis in DEVM ascensum; at qui non attendit, quid dicat; neq; quid petat; neque vt attendat quicquam curat, sed sciens volensque cogitationibus ad rem nihil facientibus animū occupat, quiduis potius quam mentem in DEVM defixam habet. Adhæc vocalis oratio, de qua hic præcipuè agitur, internæ orationis signum est. Ne ergo falsum signum existat, consentaneum est, vt is, qui voce orat, oret simul & mente: Mente autem absque attentione nemo orare potest. Omnī proinde attentione sublata, necessariò auferitur mentalis oratio, adeoque vocalis oratio in signum falsum degenerat.

PRAETEREA orare, vt multi non in scitè definiunt, est animi desiderium symbolo aliquo DEO pandere, vel id, quod animus desiderat, à DEO expetere; desiderium autem ponit intellectus considerationem, eiusdemq; ad id, in quod animus desiderio fertur, applicationem: Siquidem nihil expetitur, quod antè non cognoscitur. Atq; ita nulla potest esse veræ rationis oratio, quæ minimum in exordio aliqua saltem attentione non fulciatur. Denique si oratio est opus humanum, vt reuera est, ex electione procedat oportet: Electio autem nascitur ex intentione, vtrumque autem ponit attentionem: Quandoquidem omnem omnino volun-

voluntatis actum antecedit cognitio, cum voluntas in rem prorsus incognitam non feratur. Nulla est itaque oratio illa, quæ omnipenitus attentione destituitur. Atque hoc ne utiquam obscure indicat illud Apostoli: *Si orem lingua, mens mea sine fructu est.* Et illud 1. Cor. 14. rursus Augustini: *Quid prodest strepitus labiorum, si mutum est cor?* & illud tandem **CHRISTI:** *Spiritus est DEVS, & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate adorare oportet.* Ioan. 4. At quo modo in spiritu adoratur, qui absque vlla attentione adoratur?

DICIS: esto, obligatoria oratio attentionem deposcat, attamen ut preces liberæ citra peccatum possunt omitti (alioqui enim liberæ non essent) ita earundem quoque partes, conditiones, & circumstantiæ inculpatè prætermitti posse videntur, adeoque qui liberè, hoc est, nulla lege, voto, aut præcepto adacti orant, non peccant, si mentem ab orationis scopo ad quæcunque aliena, & ad rem non facientia studio auertant.

HÆC ratio mouit quosdam, ut dicerent, orationem, quæ sub nullum præceptum cadit, eo rigore attentionem non deposcere, ut peccet, qui inter orandum animo peregrinatur, quamuis data opera id faciat, hæc tamen deposcere, quatenus precatori fructum aliquem est allatura, verum id citra iustam causam. Nam utis, qui tempore, quo alioqui lege non tenetur, vult confiteri, aut corpori **CHRISTI** communicare, aut sacris operari, nisi manifestum sacrilegij crimen incurrere voluerit, ea omnia, quæ ad sacramentalem confessionem, aut ad dignam communionem, vel celebrationem sunt necessaria, studiosè & diligenter adhibere debet; ita qui vult aliquid à **DEO** petere, ne irreuerentiæ noxam incurrat, reuerenter, piè, religiosè, & quantum humana fragilitas patitur, attentè & studiosè istud faciat oportet. Siue ergo oratio sit liberæ, siue necessaria, semper deposcit aliquam attentionem, non solum ad impetrandum id, quod petitur, verum etiam ad irreuerentiæ peccatum deuitandum.

Non modò præcepta, sed liberæ quoque oratio deposcit attentionem, ut citra peccati orecur.

CONVERTITVR de hac negligentia Dominus per Prophetam & ipse etiam **CHRISTVS:** *Hic, inquit, populus labiis me honorat,* Matth. 15, *cor autem eorum longè est à me.* Expostulat ea ipsa de re grauitè quoque Lib. de ora. beatus martyr Cyprianus: *Quæ, scribit ille, segnitia est alienari, & capi ineptiis, & profanis cogitationibus, dum Dominum deprecari;*

caris; quasi sit aliud, quod debeas magis cogitare, quam quod cum DEO loquaris: Quomodo te audiri à DEO postulas, cum teipsum non audias? & addit: Hoc est ab hoste in totum non cauere, hoc est cum oras Dominum maiestatem DEI offendere. En eos ab hoste capi & Dominum maiestatis offendere hic asserit, qui studio inter orandum vagantur. Asserit idem quoque Hugo Victorinus, si, ait, cum orationem fundimus, quodlibet aliud in corde versamus, à culpa liberi non sumus. Bernardus autem à voluntaria illa euagatione ad eò alienus est, vt ne honestas quidem cogitationes orationis tempore admitti velit. Scribit enim, Spiritus sanctus illa hora gratum non recipit, quicquid aliud quam debes, neglecto eo quod debes, obtuleris.

AT quia magni refert, compertum habere, quæ quantæque attentio est necessaria, non modò vt noxam inter orandum vites, verumetiam ne orationis fructum perdas, de orationis attentione aliquantò accuratiùs differere lubet. Solet autem triplex ab eruditis attentio assignari. Vnam ex his appellant actualem, alteram virtualem, tertiam habitualem. Harum autem quælibet aut fertur in verba, aut in verborum sententiam, aut in orationis finem, hoc est, in DEVM vel in id, quod orationis præsidio consequi nitimur: siue id meritum sit, siue debiti solutio, siue mentis cum DEO vnio, siue spiritalis quædam animi resectio, siue cuiuscunque alterius rei utilis vel necessariæ impetratio. Hæc porò de triplici attentione, triplicique eiusdem attentionis obiecto distinctione præmissa, & finibus nihilominus, quos precator spectare potest, obiter indicatis, sit hæc prima assertio.

AD obtinendum qualemcunque orationis effectum, tum ad euitandum quoque omissionis peccatum, aliqua saltem opus est attentio. Hæc est communis, & expressè D. Thomæ: nam argumento contra mentis euagationem, quæ inter precandum frequenter accidere solet, proposito, eodemque Basilij Magni auctoritate confirmato ita respondet: Dicendum est quod si quis ex proposito in oratione mente euagatur, hoc peccatum est, & impedit orationis fructum, & contra hoc Augustinus dicit in regulâ Psalmis & hymnis cum oratis DEVM, hoc versetur in corde, quod profertur in ore. Euagatio verò mentis, quæ fit præter propositum, orationis fructum non tollit. Vnde Basilius: Si debilitatus à peccato

Dominum maiestatis offendit, quod ad orationem non attendit.

Tra. de orat.

Ser. 49. sup. cant.

Triples attentio, actualis, virtualis, habitualis, & triplex itidem attentionis obiectum.

Oratio omnino profusa attentione destituta, auctore suum certe noxam inuoluit. 3. 2. q. 83. art. 13.

Reg. 3.

peccato nequis orare fixè, quantumcunque potes, teipsum cohibeas, & DEVS ignoscit, eò quòd non ex negligentia, sed ex fragilitate non potes, vt oportet, assistere coram DEO. Hæc ille, quibus per omnia astipulatur Caietanus; scribit is autem in hunc modum:

NOTA diligenter, quòd quia ex proposito vagari in oratione peccatum est ex genere suo, ideo non solum in oratione necessaria ex præcepto, sed etiam in oratione spontanea tenetur orans attendere: ita quòd licet non teneatur orare, tenetur tamen, si orat, attentè, quantum ex parte propositi, orare. Et est similis ratio in aliis virtutum actibus, quòd scilicet homo, si exercet eos, tenetur eos exercere cum debitis circumstantiis. Et paucis interiectis, ex Basilij Magni & D. Thomæ sententiâ ostendit, non eos solum peccare, qui ex proposito vagantur; sed eos etiam, qui ex voluntaria negligentia incidentem mentis euagationem non coercent: quæ omnia ea validè confirmant, quæ contra eos paulò antè allata sunt, qui spontaneam euagationem in oratione libera à culpa excusabant. Fatendum est tamè, minorem esse noxam, quæ nascitur ex libera oratione citra attentionem deprompta, quam quæ ex necessaria, quacunque tandem de causa sit necessaria.

SECUNDA assertio: Animi attentio ad obligatoriæ orationis verba hætenus est necessaria, quatenus ea debite integrèque pronuncientur. Assertionis huius ratio est manifesta: Nam quicumque ad voces, quas in oratione vsurpat, non attendit, is manifesto periculo se exponit, ne id dicat, vel certè ne rite id dicat, quod ex lege, statuto, voto, vel præcepto dicere obligatur; at qui scriptum est: Qui amat periculum, peribit in eo. Neutiquam ergo à noxa excusari possunt, qui obligatoriam orationem recitantes vel decantantes, ad verba nihil attendunt.

QVOD si oratio, quæ promittitur, modis omnibus est libera, aut est ea rectè, piè, prudenterque composita, vt sunt scripturaria, aliæque ab Ecclesia traditæ vel receptæ preces; aut extempore est conflata. Si aptè concinnèque confecta est, non videtur opus peculiari attentione ad verba propter mutilationis vel omissionis periculum. Posito namque, attentionis vitio verbum aliquod omitti, vel perperam enunciari, non ob id statim aliquod peccatum conflabitur; quia oratio fuit libera, & omisio

gg

vel

2.2.9 87.

Non illi modò peccant, qui in oratione data opera vagantur, verùm illi quoque, qui incidentem euagationem cum possent, nò comprimunt.

Attentio ad verba obligatoriæ orationis hætenus est necessaria, quatenus ea rite integrèque proferantur.

Libera oratio nò tantam exiget attentionem, vt verba rite proferantur, quàm obligatoria.

Aptis verbis gra-
uibusq; senten-
tis cū Deo agen-
dum est.

Attentio ad ver-
borum sensum
vtilis est, necessa-
ria tamen nō est,
ne in obligato-
ria quidem ora-
tione.

vel deprauatio, vt hīc ponimus, non fuit studio quæsitā. Si autem oratio aliunde nō est petita, sed extēpore ab orante concepta, ne aliqua dicantur insulsa, inepta, vel malè cohærentia, (quod vtique vergeret ad aliquam numinis irreuerētiam adeoq; ad noxam) attētio ad verba est nēcessaria. Enimuerō si cum Rege terreno aptis grauibsq; verbis agendum est, & si secūs agitur, contra bonos mores peccatur, & pro gratia, quæ expetebatur, pœna interdū reportatur, quantò magis piè prudenterq; cum cœlesti Rege loquēdum est, tum ad exhibendum illi debitum honorem & reuerentiam, tum maximè ad id impetrandum, quod ab eo expetebatur?

TERTIA assertio: Attentio ad verborum sensum non est absolute necessaria, ne in obligatoria quidem oratione. Hæc probatione longa non indiget; Constat enim, permultos vtriusq; sexus horarias preces publicè & quidè cum merito decantare, quarum tamen sententiam non capiunt, neq; quòd lingue, qua decantantur, ignari sint, capere omnino possunt; sed neque vt capiant, vlla prorsus leges compellunt. Sat est enim, si mentem ad **D E V M**, ad quem omnis oratio tandem refertur, dirigant, & verba bene proferant. Sed neq; qui intelligunt quæ legunt, verborum sensum ea ratione obseruare tenentur, vt peccent si non obseruent. Nam cū ea, quæ recitant, aptè sint composita, ritèq; proferre & mentem ad **D E V M** referre queant, etiam si ad vocum sententiam non attendant, iure suo vtentes, ad alia quàm ad verborum sensum attendere possunt. Consultè tamen faciunt, qui non solum ad orationis finem, sed ad verborum quoq; sententiam attendunt. Verùm quia difficile est, ad plura simul attētionem adferre, quilibet id hīc confectetur, quod suæ infirmitati magis conuenire, vel suo instituto magis seruire existimauerit. Quare qui eò, quò tendunt, commodiùs venturos se sperant, si attendant, ne in verborū prolatione errent, & in ea attentione persistere deliberāt, in ea, dum Dominus melius quippiam largiatur, persistent. Idem suo modo statuatur de cæteris attentionibus. Interim vt ea, quæ occupatur circa legitimam verborum pronuntiationem, est maximè necessaria; ita quæ fertur in finem, omnium est præstantissima.

QUARTA assertio: vt orationis debitum soluas, actualis attentio ad singula verba aut verborum sensum non est necessaria. Hęc recipitur ab omnibus, nec iniuriā: Nam si eum, qui horas Canonicas,

nicas, vel alias quascunq; obligatorias preces perfoluit, toto orationis curriculo actu semper ad verba, aut ad verborum sensum, aut ad orationis finem intentum esse oporteret, quotiescunque mens præter institutum inde ad alia quædam, vt fieri solet, dilaberetur, preces interea loci perfolutas repetere necessum foret; at istud iugum esset humanæ imbecillitati prorsus importabile. Vix enim orationem Dominicam citra aliquam animi distractionem perorare possumus, nedum preces vsque adeò prolixas & varias, quales sunt horæ Canonicæ. Adde his, Ecclesiæ præceptum magis cadere super debitam vocum prolationem, quàm super quamcunq; internam mentis actionem: Quandoquidem illa de merè internis animi actibus certum iudicium facere, aut sententiam ferre omnino non valet; vt qui nisi externo aliquo indicio manifestetur, hominem prorsus lateant. Et quamuis illa pro sua pietate peroptet, cum preces tum cætera omnia, quæ iniungit, ita expleri, vt ex plentes fructum inde capiant; attamen hoc pium & sanctum illius desiderium ea vi non stringit, vt si quando in cassum cedat, peccatum semper adducat: modò tamen externum opus, quod iniunctum fuerat, integrè fiat.

I V B E T sanè illa, vt diurnum nocturnumque officium, quantum Dominus dederit, deuotè & studiosè celebretur, & vt hoc fiat, ratio & æquitas omnis postulat; verùm ea sanctio, vt eruditis quibusdam placere video, ad externam corporis compositionem magis spectat, quàm ad internam animi cõstitutionem. Vult enim, magna que cum seueritate iniungit, ne quid exterius designetur, quod cum attentione pugnet, aut internam animi deuotionem impedire valeat. Fauet huic sententiæ & interpretationi tametsi minus tutè minusq; communi Clementina, eadem omnino de re edita. Nam etsi ea ipsa etiam deuotionis mentionè faciat, attamè ex totius canonis serie & congectione minimè obscure constat, quicquid eo loco statuitur, inhibetur, vel ordinatur, hoc totum pertinere ad externum corporis statum, externamq; morum ac motuum compositionem. Vult enim, vt Ecclesiarum pastores, abusus omnibus, quæ in Ecclesiastica officia & loca irrepserat, pscriptis, sollicitè curèt, vt diuinum officium in cathedralibus & collegiatis Ecclesiis debitè, reuerenter, & deuotè, hoc est, quod ad externum hominem attinet, maturè, grauitè, & religiosè celebretur. Fauent eidem quo-

gg 2 que

Actualis attentio per totam orationem neq; necessaria, neque humanæ imbecillitati possibilis.

Ecclesia de actibus merè internis non iudicat, neq; leges fert, neque iudicare potest.

De cele. miss. e. dolentes.

que omnes illi Theologi, qui eos Ecclesiæ præcepto satisfacere negant, qui orationis tempore, studio & quasi dara opera in iis rebus vel actibus se occupant, qui sua natura cum debita attentione & deuotione pugnant. At multò clariùs & planiùs fauent huic doctrinè illi, qui Ecclesiam internos mentis actus per se percipere non posse contendunt, sed tantùm per accidens & quasi secundariò, ea nimirum mandando, quæ attentionem excitare vel conseruare nata sunt: vel ea inhibendo, quæ internos deuotionis vel attentionis sensus impedire solita sunt. Secundùm hos ergo qui inter orandum animo peregrinantur, etiamsi studio id faciant, magis contra diuinam, vel naturæ legem peccant, quàm contra Ecclesiæ constitutionem.

At iure hisce obieceris: qui studio vagatur, non orat; si quidem vocalis oratio, vt fundamentum ponit mentalem, hoc est, studium aliquid à Deo petendi vel impetrandi; vtrumque autem deposcit attentionem: Si ergo nulla adest attentio, nulla aderit oratio, & ex consequenti, Ecclesiæ statuto, quæ indicit orationem, non fiet satis. Ad hoc respondent illi, aliud est verè orare, aliud horas canonicas recitare. Hoc autem Ecclesia præcepit, non etiam illud; quia hoc ponit internum mentis actum, non etiam illud. Quamuis ergo studio vagans propriè non orat, si tamen nihil eorum omittit, quæ dicere debebat, indicitas preces verè recitat, atque ita Ecclesiæ statuto facit satis.

VERVM licet hæc responsio sit acuta, non est tamè satis firma: Constat enim, ministros Ecclesiæ institui, nò vt quouis modo recitent, vel preces murmurèt, sed vt pro se & pro populo apud Deum intercedant. Antè ad hæc oratio diducta fuit in priuatam & publicam; At priuata vt sit oratio, deposcit attentionem: Ergo & publica. Deniq; Ecclesia orationem indicens indicit actum humanum: at quod citra vllam prorsus attentionem effunditur, hoc neq; oratio est, neq; actus humanus est. Quamuis ergo quod de Ecclesiæ potestate circa actus internos dicitur, aliqua ratione niti videatur, longè tamen rectiùs, multòq; tutiùs defenditur, prout multi quoq; graues & eruditi Theologi simpliciter defendunt, Ecclesiã ad deuotionem & attentionem, ceterosq; mentis actus hætenus obligare posse, quatenus ordinè dicunt ad actus externos adeoq; decreto illo, quod supra allegatùm est, nò modò ad externam corporis compositionem

Can. dolentes,
de mis. cels.

vt

vtibi dicebatur, sed ad internam quoque animi deuotionem & attentionem certa quadam ratione obligare voluisse; Atque ita quotquot horas Canonicas vel alias preces obligatorias citra vllam prorsus attentionem recitant, Ecclesiæ præceptum non explere. Iniunxerat hæc enim deuotionem & attētionem, quam illi non adhibuerunt, neq; adhibere curauerunt. Et quia iuxta hanc legem idem est non recitare, & citra vllam attentionem recitare, consequens sit, id totum instaurandum & repetendum esse, quod absque vlla prorsus actuali aut virtuali attentione recitatum fuerat: Sicut & illud quoque, quod alio quàm debiti soluendi animo recitatum vel decantatum erat. In vniuersum ergo tres sunt causæ, propter quas preces antè dictas repetere oportet. Prima ex his oritur ex conscientia recitantis, cum nimirum aliquam illarum partem se omisisse existimat: Siquidem partem illam, de qua probabiliter dubitat, ne omissionis periculo sese exponat, instaurare debet. Altera est solutionis defectus, cum videlicet dixit, sed non eo animo, vt satisfaceret debito. Tertia & postrema neglectus omnis prorsus attentionis. Sunt qui quartam adiiciant, quando nimirum inter recitandum, peccatum aliquod interuenerit. Verùm hoc citra iustam causam: neque enim maioris operæ est, satisfacere statuto Ecclesiæ quàm diuinæ aut naturali legi. Vtrique autem per actus vitio aliquo contaminatos, satisfieri potest. Dicis, qui inter orandum inani gloria, vel alio modo aut via peccat, non præstat actum bonum, sed malum: Ecclesia autem orationem indicens, indicit actum bonum. Respondetur, vt Ecclesia id solùm præcipit, quod ex obiectio seu genere suo bonum est; ita statutis illius fieri posse satis per actus genere suo bonos & honestos, etiã si mala aliqua circumstantia fuerint contaminati. Quare si horarum canonicarum integritati aliud nihil defuit, quàm quòd in peccato, vel non absque peccato fuerint recitatæ vel decantatæ, non erit opus de integro illas repetere.

AN verò horam inchoatam, ob aliquam autem causam non absolutam, qualiscunque tandem illa extiterit, dum ad orandum reditur, ab exordio repetere oporteat, id dubitant quidam. Nobis verisimilius fit, eiusmodi à capite inchoationem supererogationis esse veriùs quàm necessitatis: siquidem penso diurno inchoatæ semel perfoluto, nihil restat ampliùs, quod perfoluatur: Sed

gg 3 & nul-

Quod citra vllam attentionem recitatur, vt legi satisfiat, repeti debet.

Tres vniuersè sunt causæ, propter quas preces antè recitatæ repeti debent.

Hora inchoata & ob causam nō absolutam, vt à capite denuò inchoetur, non est necessarium.

& nullum quoque extat Ecclesiæ præceptum, quod eiusmodi repetitionem iubeat, aut recepta consuetudo, quæ confirmet. Non caret tamen omni profus culpa, horam inchoatam citra necessitatem, aut iustam causam notabili spacio interrompere. Verùm de quarta assertione satis.

Ad nullum munem orationis fructum perpetua actualis attentio est necessaria.

QUINTA assertio: vt eos orationis fructus assequaris, qui sunt illi cum cæteris bonis operibus communes, hoc est, vt orando merearis, vel pro conflatis debitis facias satis, meliorque euadas, non est necessum, vt toto orationis decursu actu semper ad verba aut verborum sensum, vel orationis scopum attendas; sat est autem, si in orationis exordio id præstes, & in eiusdem progressu præstare studeas; etiam si quod studes, non obtineas. Hæc etiã operosa probatione nullo modo indiget: siquidem ad orationis verba, aut verborum sensum, vel aliud quodcũq; eiusmodi, actu semper attendere, res est non modò ardua, verùm in hac infirmitate & mortalitate planè impossibilis: DEVS autem & Ecclesiæ non obligant ad difficillima nedum ad impossibilia. Ad hæc oratio censeri solet inter cætera pietatis officia: Sed illa non exigunt, vt operi intentus toto operis lapsu actu semper ad opus vel operis finem attendat; sed sat est, si initio id faciat, opusq; pio studio inchoatum vsq; dum ad finem perducatur, impigrè semper persequatur. Deniq; quicquid tandè statuatur de fine, certè si actualis attentio ad verba, aut verborum sensum, ad meritum vel satisfactionem absolute foret necessaria, qui horas Canonicas lingua ignota decantât, vel recitant, sua illa decantatione nihil plerunq; mereretur, vt qui verborum sententiam non intelligant, & ægrè admodum ad verba semper attendere valeant. Sed quis hoc dicere audeat?

Spiritalis dulcedo, quam oratio fundere solet, de posse actualem attentionem. Habitualemententionem ad orationem adferre non est satis.

NIHILO MINVS vt internũ feruorem & spiritalem dulcedinẽ ex oratione haurias, necessarium est, vt actu in verborum sensum, vel Deum, qui præcipuus orationis scopus est, vel aliquid aliud hisce cognatum intendas; siquidem ad eum motum ciendum virtualis attentio non est satis, multò verò minùs habitualis. Imò verò ad nullum omnino orationis effectum obtinendum vna hæc sat esse videtur, nisi forsan ad debiti solutionem: Siquidem eiusmodi attentio & intetio in dormiente, aut quiduis aliud ab oratione alienum agente extare nonnunquam potest.

QVOD autem actualis attentio, saltem in orationis exordio, ad meren-

merendum, vel satisfaciendum, imò etiam ad peccatum vitandù, sit necessaria, probatum est iam antè, & confirmatur denuo eiusmodi ratione. Nullù opus potest esse meritoriù aut satisfactoriù, quod non sit humanù: Sed quod ex nulla attentione aut intentione ortù est, id humanù dici satis propriè non potèst; quandoquidè homo per rationem & voluntatè est homo. Cùm ea ergo oratio, quæ omni prorsus attèntione & intentione tam in exorsu quàm in progressu destituta est, humanù opus dici rectè non queat, sit, vt inter opera meritoria aut satisfactoria censerì nullo iusto titulo valeat.

Idem incommodum inferre licebit, si orationem spectemus, vt in præceptum cadit. Nam cùm præcepta non dentur brutis, sed hominibus, necessum est, vt expleantur ex certa deliberatione, & non ex sola imaginatione, quæ brutis animantibus cum homine cõmunis est; deliberatio autem requirit attentionè. Cùm itaq; actualis attentio per totam orationè non sit necessaria, tamen ab orationis exordio abesse non debeat, & habitualis sola ad obtinendos communes orationis effectus, communi doctorum hominum sententia, non sit satis, consequens fit, virtualem ad id, quod diximus, impetrandum & sat esse, & necessariam quoq; esse; neq; enim plures assignari solent attentionis species. Durat hæc autem tantisper, dum succedat illi voluntaria à re instituta aliena cuiusque rei cõsideratio. Vbi enim incipit voluntaria mentis euagatio, ibi definit virtualis attentio.

Habet aut quæstionem nonnullam, an dum inter orandum occurrit nobilis aliquis conceptus, aut consideratio rei alicuius admodù utilis vel illustris, tantisper orationis cursum suspendere liceat, & ad rei occurrentis considerationem animum cõuertere, donec animo factum sit satis, & tunc orationem inchoatam persequi. Paucis respondetur, dum quis priuatim orat, id nefas non esse, secus dum publicè cum aliis orationi vacat. Nihil aliud, scribit Bernardus, dum psallitis, præter id, quod psallitis, cogitetis; nec solas dico vitandas cogitationes vanas & otiosas, sed viles quoq; vitandæ sunt illa hora & loco. Salubria sunt, sed minimè salubriter inter psallendum ea reuoluitis. Spiritus sanctus enim illa hora gratum non recipit, quicquid aliud quàm debes, neglecto eo, quod debes, obtuleris. Hæc Bernardus de bonis cogitationibus in publica oratione occurrentibus,

Actualis attentio in orationis exordio est necessaria.

Virtualis attentio ad obtinendum cõmunes orationis effectus sat est.

Quousq; se porrigat virtualis attentio.

Priuatim orantes, si experiuntur nobiles aliquos cõceptus, non tenentur illos propter orationis continuationem reuicere, Ser. 49. sup. cãt.

AT

At verò cum attentio ad orationem vsque adeò sit necessaria, vt nulla verè rationis oratio sit, nec esse possit, quæ minimum in exordio actualem, in progressu autem actualem vel saltem virtualem attentionem non fortitur (sola enim habitualis non est satis) ob humani autem ingenij mobilitatem, aliqualem inter orandum attentionem retinere, res sit admodum ardua, quærat hinc meritò quispiam, quid opus sit factò, vt orationi operam dantes aliquantò simus attentiores & deuotiores, quàm communiter esse consueuimus? Sanè qui studiosè & religiosè ea vsurpant, quæ suprâ, cum de preparatoriis orationis legibus agebatur, exposita sunt, illi multò minus laboris hinc habent, quàm cæteri, qui horum nihil curât nec adhibere student. Præter hæc autem multum ad comparandam & conseruandam attentionem profuerit, si priùs quàm cor nostrum coram DEO effundimus, animo pertractauerimus, quales nos simus, qui preces fundimus, tum cuiusmodi is sit, cuius opem imploramus; hinc quinam illi, pro quibus oramus; postremò quid ac quale sit illud, quod oratione impetrare satagimus, quibusq; verbis id proponere & perurgere conuenienter debeamus. Hæc enim omnia attentionis studium plurimum promouent.

QUI ergo deuotè attenteq; orare desiderat, ante omnia à se ipso exquirat, tu quis es merito vel peccato? Quis statu, ordine, vel professione? Quis iniuncto ministerio vel gratuito, DEI beneficio? aliaq; eiusmodi. Quis merito? peccator, incertus in odione an in amore finiturus sis vitam. Scriptum est enim: *In multis offendimus omnes.* Rursum: *si dixerimus, quia peccatum non habemus, veritas in nobis non est.* Item: *Omnia in futurum seruantur incerta.* Quo statu, ordine, vel iniuncto munere? fortè sacerdotio initiatus, aut monachum indutus, aut animarum curator, aut talis quispiam, qui peculiari quadam ratione ad orationis ministerium sis mancipatus & obligatus. Quis tandem singulari DEI beneficio? Creatura ratione & mente prædita, ad DEI imaginem condita, Christi sanguine redempta, ad cœlestem gloriam, nisi per te steterit, destinata. Horum omnium consideratio nata est deuotionem & attentionem augere: Nam quis ad orationem diligenter frequenterq; se non componat, si se peccatorem inter vitam & mortem medium constitutum? si se ad orandum pro se & aliis con-

secra-

Aliquot saluberrima remedia ad comparandam & retinendam in oratione attentionem.

Jacob. 3.

1. Ioan. 1.

Ecl. 9.

Deum oraturus consideret, quis sit merito vel peccato, ordine vel professione, vel singulari Dei beneficio.

secratum & destinatum? si se non hostem aut tyrannum, sed clementissimum & benignissimum parentem precaturum animo verset?

Mo x iterum iterumq; consideret, secumq; perpendat, quis, qualis, quantusq; sit, ad quem orationem dirigit: Et in ipso statim meditationis suæ vestibulo occurret illi DEVS, cuius sapientiam nihil latet, cuius potentiam nihil æquat, cuius bonitatem nulla peccatorum vis superat, cuius iustitiam nulla astutia, aut potentia fallere aut infirmare valet. Hic iam eiusmodi conceptum apud se formet: si à terreno & mortali principe aliquid petiturus, aut verba alioqui coram illo factururus, uti solet tanta attentione, tantaq; consideratione & obseruatione, ne quid contra decorum, aut debitam reuerentiam committat, quantum equidem attentionem, studium, & diligentiam adhibere debeo, ut summum illud numen conuenienter decenterq; compellam? Secundum DEVM autem occurrunt diui, quorum intercessionem & patrocinium fortassis exquirere percipiet; cum quibus eò etiam maturius & attentius agendum erit, quò terrenis principibus sunt digniores, Deoq; coniunctiores & acceptiores, vel ad hoc aut illud beneficium nobis à DEO impetrandum potentiores: Quandoquidem ut gratiarum sunt diuisiones in terra, ita etiam in cælo.

PERPENDAT tertio, quæ petiturus est, si tamen rectè petiturus est, non esse vulgaria aut parua, sed præstantissima. Neque enim res parua est regnum DEI eiusdemq; iustitia; liberari à peccato, à diabolo, ab inferno, ornari virtutibus & donis cælestibus; qualia orationis præsidio communiter peti solent, sed longè maxima. Atqui quò maiora sunt, quæ petuntur vel desiderantur, eò qui sapiunt, maiorem diligentiam, maiusq; studium & attentionem adhibere consueuerunt, ut commodè ea proponant, gratioseq; impetrent.

EXPENDAT quartò illorum statum, conditionem, necessitatem, &c. pro quibus oraturus est. Nam quò digniorem locum obtinent, qui precibus nostris subleuantur, vel nobis in Domino coniunctiores sunt, eò maiorem diligentiam maioremq; attentionem adhibere soliti sumus, ut exaudiamur. Offeret se hic autem ipsemet, qui orationem fundit, iuxta illud sapientis: *Miserere* Eccl. 3. e.
h h *animæ*

Orationem factururus perpendat quis, qualis, quantusq; sit, ad quem orationem dirigit.

Quò maiora sunt, quæ per precibus obtinere fatagimus, eò maiorem attentionem adhibere debemus.

anima tuæ, placens Deo. Offerent se iusti, qui expiantur in purgatorio, pro quibus tantò frequentius & attentius supplicandum est, quantò seuerius plectuntur, minusq; seipos iuuare possunt. Offerent se principes, & Ecclesiæ proceres, quorum causa & salus eò studiosius DEO cõmendanda est, quò illorum ruina maius parit scandalum, eorumq; probitas & sanctitas cedit in maius Ecclesiæ vel reipublicæ emolumentum. Offerent se tandem mali & scelerati Diaboli laqueis miserè irretiti, eiusdemque iugo grauissimè pressi. Pro quibus eò enixius frequentiusq; orandum est, quò illorum status est periculosior, damnationiq; vicinior.

COGITET quintò & postremò, quibusnam verbis causam suam apud DEVM agere velit; neque enim omnia eque sunt idonea. Si oratione Dominica, vel alia à Prophetis vel Apostolis vel ab ipsa etiam Ecclesia tradita vti placuerit, minus ipsi laborandum erit, vt necessitatè, qua premitur, aptè proponat: Sunt enim eiusmodi preces aptissimis sententiis & verbis contextæ. Interim magnopere hîc ipsi entendum erit, vt summa cum reuerentia & attentione proponat: Sunt enim verba illa non hominis commenta, sed certa Spiritus sancti oracula. Quòd si verbis propriis & quasi extempore natis rem suam agere malit, summa opus erit attetione, ne insulsis vel ineptis vtatur. Quòd incommo- dum quia rerum imperitis facillimè euenire potest, consultius faciunt, si precibus ex sacris Bibliis petitis, vel ab Ecclesia cõscriptis DEVM interpellent, eiusdemq; opem implorent, quàm si proprii capitis commentis ea in re vtantur.

S E D dicis, quæ ex Bibliis petita familiariter in Ecclesia vsurpantur, ea maiorem partem nihil cum iis commune habere videntur, quæ nobis defunt, communiterq; peti solita sunt. Quid enim facit Genesis, aut Exodus, aut Esaias, aut Psalmus: Quare fremuerunt gentes; aut Euangelium Lucae, aut Epistola ad Romanos, aut quiuis alius sacrorum Bibliorum cõdex (nullus est enim, ex quo non aliquid sumatur, publicisque Ecclesiæ officii & precibus adhibeatur) ad peccatorum remissionem? aut diuinæ gratiæ communicationem? aut cœlestis gloriæ consecutionem? aut ad aliquid aliud eiusmodi, quæ vitatius expetere consueuimus? Ad hoc dici potest, veræ rationis orationem præter petitionem completiuium & humilem in DEVM affectum, inter

Quò maiores
vel egētiore sūt
pro quibus ora-
mus, eò prudenti-
tibus & attentius
orationem insti-
tuere debemus.

Rerum rudes &
imperiti consul-
tius faciunt, si
composita antè,
quàm si extem-
poraria oratione
inter orandum
vtantur.

inter animi autem affectus, qui orantis instituto deseruiunt, principatum obtinere amorem, animi submissionem, & indignationem. Primum progignit diuinæ laudis commemoratio; primo proximum nostræ miseriæ explicatio; postremum hostilis nequitæ & improbitatis expositio, eiusdemque nequitæ vel insolentiæ exaggeratio.

Divini amoris studio admirationis & congratulationis affectio adiungi plerunque solet. Nam vt ex diuinæ clementiæ & benignitatis consideratione exoritur dilectio; ita ex maiestatis & felicitatis eiusdem commemoratione exurgit admiratio & congratulatio. Amamus enim benignos, admiramur potentes, congratulamur felicitibus. At verò humiliationis sensui doloris & timoris sensus plurimum adesse cōsuevit. Vt enim ex propriæ vilitatis & infirmitatis contemplatione enascitur animus submissus & humilis; ita ex malorum, quæ pertulimus, vel etiamnum perferimus recordatione, doloris sensus oboritur; ex consideratione autem malorum vel miseriarum impendentium timor consurgit. Affectiōi tandem indignationis contra iniquos & sceleratos adiungitur ferè ardens vindictæ zelus, & certa quædam de misericordia & iustitia DEI fiducia. Cū ergo Scripturæ sacræ & præcipuè Psalmi ea plerunq; exponant, quæ pertinent ad diuinæ bonitatis, potentie, maiestatis, beatitatis &c. laudem & commendationem, aut ad nostram miseriam & calamitatem, aut certè ad hostium nostrorum crudelitatem & iniustitiam, semper offerunt aliquam mentis in DEVM erigendæ materiam. Mentem autem vel affectum in DEVM subleuare, tacitè est orare, etiam si nihil omnino determinatè petatur. Adde his, qui priuatim orant, non quibuslibet Scripturæ locis vti solere: sed iis tantum, quæ instituto suo magis conueniunt. De quinta assertione hæc dicta sint.

SEXTA & postrema assertio; vt proprium orationis effectum consequare, hoc est, vt certò id impetres, quod petis, non sat est, si attentè & studiosè ores, sed opus est præterea, vt piè & perseveranter id facias, eaque petas, quæ sint salutaria, & id quidem pro te ipso. Hæc est Glossæ, vbi edisserit illud Lucæ; Quis ex vobis habens amicum, &c. & omnium penè veterum & recentiorum Theologorum; imò ipsius quoq; CHRISTI: Neque enim

Quo sensu & modo scripturæ, quarum in Ecclesiasticis officiis vsus est, ad aliquam orationis speciem reduci queant.

Oratio impetratoria quatuor deposcit conditiones.

Cap. 11.

hh 2 enim

enim is omnes promiscuè sese exauditorum promisit, sed eos vel solùm vel potissimùm, qui aliquid patrem in nomine illius peturi essent; ait enim: *Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Hæc aliis verbis eandem ferè animo sententiam offerunt, quam Glossa. Indubitatum est enim, illos piè non petere, qui in CHRISTI nomine non petunt: Constat namque, totum, quod habemus & possumus, à Patre per CHRISTVM in nos descendere.

Ioan. 16.

Piè nõ petit, qui per Christum non petit.

Quinam sint illi, qui inter orandũ dicantur aliquid petere.

PARI modo qui perituras opes, honores, hostium clades, aliæque eiusmodi petunt, non petunt quid, hoc est, aliquid stabile & salutare; sed quiddam fluxum & casui obnoxium: Siquidem eã sola rectè aliquid dicuntur, quæ ad salutem, quæ æterna est, faciunt: Nam temporalia vnà cum tempore fluunt, nec vnquam in eodem statu consistunt. Sic quoque, qui, vbi semel repulsam acceperunt, statim ab orando desistunt, non agunt cum DEO, tanquam cum pio parente, (nam etsi benigni parentes interdum differunt & prorogant, nunquam tamen in finem abiiciunt) sed tanquam cum hospite & peregrino. Quòd tandem certò impetraturus pro se ipso orare debeat, id æquè atque cætera ex ipsius literæ contextu patet; non enim dicit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit aliis, sed dabit vobis.* Idem sonant reliquæ illius promissiones, vt: *Quæcumq; petieritis in oratione credentes, accipietis.* Item: *Quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis, &c.* Qui ergo certò vult obtinere, piè petat, cõstanter petat, salutaria petat, pro se ipso petat.

Ioan. 16.
Matt. 21.

PIE autem petit, qui ex fide, spe, & charitate petit, vel non absque illis petit. Non absque fide orat, qui de DEI potentia propensaque in nos voluntate nihil dubitat. Non absque spe supplicat, qui de DEI benignitate & misericordia per fidem edoctus, certam de impetrando fiduciam concipit, eaque armatus ingenuè haud secus, ac filius cum patre solet, cum DEO agit. Non absque charitate orat, qui omnia, quæ desiderat, in DEVM summè dilectum ordinat. Exempli causa, petit vitam æternam, quò indissociabili charitatis vinculo DEO vnitus, illum in secula seculorum laudet; petit animi robur aut de tẽtatione victoriam, ne fortè à dæmone vel mundo vel carne superatus, ab illius amicitia excidat. Petit sanitatem, necessariamq; vitæ sustentationem, aliq;

aliaque eiusmodi externa, quò faciliùs ad scopum sibi præfixum veniat. Charitas ergo omnia in DEVM ordinat: Spes consequendi fiduciam præstat: Fides de donatoris potentia & liberalitate informat.

HINC conficitur, eos absolute piè non orare, qui mortifero peccato obstricti orant; siquidem charitate, quæ ad orationem absolute piam est necessaria, carent. Neq; hi tamen, si DEI misericordiam, aut peccatorum veniam, aut aliquid aliud istiusmodi humiliter à DEO efflagitant, cum pietate pugnant aut peccant; quin potius DEO gratum sibi que vtile opus præstant; peccarent autem si qua illicita peterent, vel quæcunq; licita malo fine, modo, vel animo peterent. Sic minùs quoque piè orant, qui de DEI in nos studio hæsitant; notum est enim illud Iacobi: *Si quis indiget sapientia, postulet à Domino: postulet autem, in fide nihil hæsitans.* Piè autem humiliterque orant, qui suam ingratitude, tepiditate, vilitatem, infirmitatemque animo pertractantes, qui petita à DEO impetrent, indignos se planè iudicant.

PIÈ rursus orat, qui ordinate orat: ordinate autem orat, qui per media ordinaria ad finem præfixum contendit. Exempli causa, ad peccatorum remissionem per pœnitentiam; ad vitam æternam per gratiam, diuinorumque præceptorum obseruationem; ad scientiam & sapientiam per studium & vigilias; ad opes vitæ vel statui necessarias per laborem & industriam; siquidem si quis hæc aliâque similia per solam orationem, absque vilo profus labore, obtinere vellet, cum labore alioq; & industria obtinere posset, ille utique non tam oraret, quàm DEVM tentaret. Quare iure quoque reprehensi sunt filij Zebedæi, quòd priùs cogitarent de regno & triumpho, quàm de cruce & pugna. Sunt itaque hæc omnia frequenter petenda, sed interim media ordinaria, quibus ad illa peruenitur, neutiquam sunt negligenda. Piè tandem orat, qui ea omnia, quâ tum vires ferunt, adhibet, quæ ex parte orantis adhiberi debent, quæ utique sunt minimè pauca; pertinent huc enim ea omnia, quæ de attentione, deuotione, præparatione, aliisque consimilibus supra explicata sunt.

ALTERA impetratoriæ orationis conditio est assiduitas vel perseverantia. Hæc ex eo potissimum spectatur, ad quem oratio dirigitur. Dominus namque quod petimus & ipse dare instituit,

hh 3 con-

consultò nonnunquam differt, quò ardentius petamus, feruentiusque in illum nos conuertamus. Etenim vt pusillum aquæ in ignem coniectæ ignis ardorem excitat, ita res dilata desiderium inflammat. Facit id quoq; vt donum ambitum tandem aliquando impetratum maiori loco habeamus. Minoris enim plerunq; fuit, quæ facili labore obueniunt. Vnde Augustinus: Ipse Dominus, qui vult dare, differt dare, vt ampliùs desideres ipsum dilatum, & vt desiderando capax inueniaris, vt cum venerit, ampliùs implearis. Rursum: Qui nos hortatur vt petamus, & cui displicet si non petimus, si aliquando tardiùs dat, commēdat dona sua, non negat ea; quoniam diu desiderata dulciùs obtinentur, data verò citò vilescunt. & infrà: Quædam non negantur, sed vt commode tempore dentur differuntur. Fit hoc tandem propter perseuerantiæ meritum. Nā quò diutius vrgemus, pertinaciusq; instamus, eò auctius apud DEVM meritū nobis cōparamus, ipsiq; chariores euadimus.

Lucæ 18.

PERSEVERANTIAE vim egregiè nobis declarat CHRISTVS improbi cuiusdā iudicis exemplo. Nam etsi is DEVM non timeret, neq; hominem vllum reuereretur, attamen assiduitate magnāq; viduæ ab aduersario iniuste oppressæ importunitate victus, cessit tandem illius postulationi. Sic Chananæa quoq; dum oratio perseuerat, non id solū, quod voluit, impetrauit; sed à CHRISTO etiā laudari promeruit. Est itaq; crebris precibus insistendum, neque statim, vbi semel aut iterum frustra orauimus, desistendū, ne operam perdamus, ac leopardis, qui si primo aut secundo assultu prædam, quam insequuntur, nō assequuntur, persequi mox desinunt, similes habeamur: Neq; enim sātis est ad obtinendum, quòd iusti sumus, quòd amici sumus, quòd semel aut iterū maiestatis thronum adiuinus; sed opus est perseuerantia & quadam importunitate. Virtutis pondus, scribit alicubi Gregorius, oratio non habet; quam nequaquam perseuerantia continui amoris tenet. Perseueranter autem is propriè petit, qui obtinendi desiderium per oppositam voluntatem non interrumpit; neq; per peccatum, quò minus impetret, obicem ponit, & illud nihilominus, quòd semel aut sapius quoque vrsit, suo tempore vrgere non desinit.

Matth. 15.

Marc. 7.

TERTIA conditio ad id impetrandum, quòd petitur, necessaria, sumitur ex parte obiecti, hoc est, ex earum rerum natura & qualitate, quæ petuntur. Nam qui certò à DEO vult andiri, ea

Leopardorum
ingenium & natura.

In mor.

petere

petere debet, quæ ad DEI gloriam & ad animæ vel corporis salutem sunt utilia vel necessaria; cuiusmodi sunt ea omnia, quæ continentur in septem Dominicæ orationis petitionibus. Petimus hic enim non tantum DEI gloriam & vitam æternam cæteraque omnia, quæ ad hæc obtinenda sunt necessaria vel opportuna, vt legis obseruationem, quotidianam corporis sustentationem, &c. sed eorum quoque amotionem, quæ internam externamque hominis salutem impedire nata sunt: Cuius generis sunt carnis, Dæmonis, & mundi tentationes, animi vel corporis ægrotudines, tyrannorum, hæreticorum, vel infidelium vis, aliæque eiusmodi pestes complures. Quod si homo iis, quæ oportuit, adhibitis, quod petit non semper impetrat, cogitare debet, salutis suæ non expedituisse, vt id impetraret quod petebat. Sæpe enim quod est salute nostra est, non satis intelligimus; & interdum quoque id, quod petebat, non accipit, sed aliud salubrius.

POSTREMA efficacia orationis conditio est, vt precator pro se ipso petat. Id vt certò impetres, de posci ex scripturis paulò antè in eam rem allegatis colligunt eruditi, potestque illorum collectio eiusmodi ratione confirmari. Vt oratio sit efficax, ab omni impedimento immunis sit oportet; at nullum est impedimentum, quod per DEI gratiam à nobis ipsis amoliri non queamus, ab aliis autem, nisi ipsi quoque velint, non possumus, cum aliorum voluntas in nostræ voluntatis potestate non sit posita. Cum ergo in aliis sæpe hæreant impedimenta, quæ ipsi tollere non volunt, nos autem propter causam iam allatam tollere nequeamus, non est mirum, si pro aliis orantes non semper audiamur. *Noli orare pro populo isto, dicebat Dominus, nec assumes pro eis laudem, & orationem, neque obstitas mihi, quia non exaudiam te.* Et infra: *Si steterit Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.* Causa huius erat, quia populus ille erat omnino indignus, pro quo Sancti orantes exaudirentur. Erat enim grauissimis sceleribus obstrictus, neque vllam de pœnitentia, aut vitæ emendatione cogitationem suscipiebat.

DIxi mirum non esse, si pro aliis orantes non semper audiantur Sancti, vel alij quicumque idonei; si quidem iusti imò etiam iniusti & peccatores multa sæpe pro aliis impetrant: Verum id non semper nec certò, quia non ex lege, sed ex mera gratia: Sæpe namque

DEVS

Quicquid comprehendit oratio
Dominica hoc
torum licet patitur.

Hier. 7.
Cap. 15.

DEVS nonnullos audit ex quadam benignitate, & interdum ex quadam indignatione, quos ex lege audire non obligatur, quia nimirum non præstant, quod secundum legem ab ipso præscriptam præstitum oportuit. Neque enim omnes promiscuè se auditurum spondit, sed eos, qui patrem quid peteret in nomine illius. Qui ergo certò vult audiri, pro se oret, constanter oret, piè oret, & salutaria petat. Quòd si ex his quatuor aliquid defuerit, & nihilominus, ut sæpe fit, audiatur, cogitet, se nõ audiri ex legis iustitia, sed ex legislatoris gratia. Verum de bonæ & fructuosæ orationis conditionibus & periculis satis proximum est, ut de orationis necessitate nonnulla quoque proponamus. Nam quæ hætenus proposuimus & exposuimus, ea omnia ad orationis vim & utilitatem pertinent.

Qui conditionibus ad impetrandam orationem necessariis non adhibitis auditur, non ex lege, sed ex mera Dei liberalitate audiuntur.

De orationis necessitate & erroribus, qui de hac necessitate quandoq; existere & alicubi etiamnum extant.

CAPVT SEPTIMVM.

RATIONEM rectè institutam, suisque partibus & circumstantiis rite ornatam magni roboris esse, illustresque fructus de se fundere, ostensum est hætenus: verum quia non omnia vtilia, ad salutem sunt necessaria, ut de consiliis Evangelicis & aliis quam plurimis manifestò constat, ne quis orationem ita vtilem esse admittat, ut eius tamen necessitatem prorsus neget, vel in questionem vocet, paucis hoc capite demonstrandum existimaui, cum publicam tum priuatam quoque orationem ita salutarem esse semper, ut interdum quoque ad spiritualis vitæ salutem & conseruationem sit necessaria.

Non omnia vtilia ad salutem sunt necessaria.

De orationis necessitate duo oppositi errores existere.

EXISTERVNT autem hac de re duo oppositi errores. Alter eorum, qui orationis necessitatem absolute negabant, contra quem præcipue hoc segmento certamen nobis erit; est enim altero multò perniciosior. Alter illorum, qui eiusdem usum & energiam nimium extollebant. Putabant hi, spiritualis vitæ sensum absque continua oratione consistere non posse; Tum quia scriptum est; oportet semper orare, & non deficere, tum maxime, quia homo ne cadat